

Kapitel 5 opgave A.

Materiale omkring Christoffer Guldbrandsen: "Den hemmelige krig" (2006)

Materialet består af tre dele:

1. Arbejdsspørgsmål til filmen
2. Sekvensoversigt
3. Ib Bondebjerg: "Danmarkshistorien – mens den bliver til". Interview med Christoffer Guldbrandsen (*Ekko*, november-december 2008)

1. Arbejdsspørgsmål

Individuelt hjemmearbejde med efterfølgende klassefremlæggelse.

Gense dokumentaren (eller dele af den) på www.filmstriben.dk (brug jeres UNI-C login), så I kan forberede jer på opgaverne hjemme.

1. Dokumentarens indhold

- Hvad er den grundlæggende *historie* og *konflikt* i dokumentaren?
- Hvordan er historien *fortalt* (af journalisten, gennem interviews, brug af kontraster eller berettermodel?) og hvilken *vinkling* på stoffet er der brugt?
- Hvem er dokumentarens primære *adressater*?
- Hvad er *hensigten* med dokumentaren?

2. Visualisering af historien

Billeddækningen? **Billeder af lydsiden, selvstændige billedsekvenser, manipulerede billeder, grafiske virkemidler, computeranimation, stof fra billedarkiver, autentiske optagelser, stillbilleder, arrangerede billeder?**

- **Iscenesættelse og rekonstruktion?**
- **Lydsiden?** Reallyd, underlægningspeak (tekstens karakter/speakerens stemmeføring), underlægningsmusik? Hvordan og med hvilken virkning blandes de forskellige lydelementer?
- **Forholdet mellem billede og lyd?** Supplerer billede og lyd hinanden, eller etablerer de en kontrast – med hvilken virkning?
- **Symboler?** Forekommer der genkommende elementer eller symboler i dokumentaren?

3. Næranalyser

A) Shot-to-shot-analyse af indledningssekvensen (0:00:00-0:03:55).

- B) Shot-to-shot-analyse af afslutningssekvensen (ca. 0:55:22-0:57:10).

4. Journalistens/tilrettelæggerens rolle og holdning til emnet Hvordan optræder eller interviewer journalisten? Hvordan er vægtningen heraf i dokumentaren?

- Tager journalisten direkte stilling, eller er der tale om en tilstræbt *objektiv* fremstilling?
- Bruges der *krydsklipning* eller andre former for montage, som underbygger dokumentarens holdning?
- Hvilken type af dokumentar er det?

5. Dokumentarens kvalitet og virkning (alle)

2. Sekvensoversigt

- 1) 0:00:00-0:03:55 **Indledning og beslutningen i Folketinget**
Mørke, rystende/hoppende, grovkornede nærbilleder, håndholdt kamera (farer ud og ind på hans ansigt), reallyd (valgaften – AFR superhelt/stjerne)
Der klippes i det følgende mellem meget rystende, grumsede, mørke og urolige billeder af AFR i mørket på Christiansborg (?) (stemningsmusik) og forskellige nyhedsudsendelsesklip i dagslys → **skal vise kontrasten mellem sandhed og løgn og**
Håndholdt kamera (grumsede, rystende) følger AFR på gangene på Christiansborg (zoom, meget bevægeligt) (AFR vender ryggen til kameraet) → autentiske billeder (faktakode) + voice over (kobler til terrorangrebet 11.9. + 3 dage efter: opringning fra Bush) (AFR vender ryggen til kameraet) → **AFR vender ryggen til sandheden**
AFR på sit kontor – tænder lampe – klip til billede af Christiansborg/Statsministeriet set udefra (gitre for vinduet, lys i vinduet, frø, skæv vinkel) + stemningsfyldt musik (voice: opringning fra Bush) → **fængsel/ skurkeområdet**
Lyd af Bush' tale (with us or with the terrorists) efterfulgt af mørk himmel (mørke skyer) → **der er noget, der ikke stemmer**
AFR på kontoret (direkte efter Bush' tale)
Lyd fra nyhedsudsendelse (sende danske jægersoldater til Afghanistan) – klip til glad AFR (humanitær karakter af de danske styrkers rolle)
Igen de grumsede billeder (kameraet tilter op ad AFR – vi kan næsten ikke se, det er ham, så tæt er kameraet på) + voice over (regeringens garanti – vil og skal overholde Geneve-konventionerne)
Fra folketinget (klare billeder): spændt AFR i nær (mere grumsede billeder) (afstemning)
Mørke tegninger/skitser (hvide streger) (kameraet

panorerer og tilter hen over billedet i ultranær samt overblænding → **uigennemskueligt, vanskeligt at gennemskue, hvad det er (får symbolsk betydning senere), bruges til at dementere statsministerens idealistiske udtalelser**

Overblænding til ARFs nytårstale (værdier) (zoomes ind på ansigtet + underlægningsmusik) → vi skal mærke os hans ord! (overblændes til tegningerne) – AFRs voice over tegningerne, som bliver tydelige: torturofre og -situationer AFR i nær (jeg er stolt over...) og mere grumset – overblænding → titlen

2) 0:04-00-
0:09:42

Soldaterne afhentes og sendes af sted

Fly (US Airforce), Voice over-fortæller (soldater hentes), fotos af AFR + danske militærpersoner, dokumenter, kameraet zoomer, drejes og vrides → **noget er skævt**

Interviews Frank Lissner (jægerkorpschef) – flyet letter og forsvinder ind i skyerne

Luftfotos fra Afghanistan

(Nær)billeder af soldaternes indkvartering m. voice over
Flere luftfotos med helikopterlyd

Billeder af soldater der tager afghanere til fange (børn) – speak (Guantanamo) – fanger får hætter på

Voice: Fanger på basen holdes indespærret af am. – dansk soldat (flag) fungerer som tolk (billeder af opstilling af fanger med hætter, geværer peges mod sig) – indberetter mishandlingerne (billede af Lissner og Fogh – zoom ind på Lissner, underlægningsmusik) – overgrebene omtales samtidig i amerikanske medier (aviser og dokumenter filmes)

Natfotos (underlægningsmusik) – fanger ud af Afghanistan i transportfly (fotos fra flyet, fastbundne fanger, stump af amerikansk flag) – fly

Off screen: Bush' tale til nationen – derefter billeder: tilpasse tankegangen til ny type fjende

Grumset billede af fly der lander (Guantanamo, Cuba) m. voice over: USA beslutter, at fangerne fra Afghanistan ikke skal være beskyttet af Geneve-konventionerne (derfor ikke krigsfangestatus)

Rumsfeld: fangerne opfylder ikke kriterierne for krigsfanger, kan derfor behandles uden for konventionerne (zoom på natbilleder fra Guantanamo)

Udenrigsministerium udefra, nat, frø: 21.01.02: fax fra um til statsministeriet: fangerne skal beskyttes! (billeder af faxen)

Statsministeriet udefra (frø, nat, lys i vinduet med gitre for): Rystede, grumsede billeder af AFR ("fangerne behandles korrekt")

AFR i Folketinget (lover, at alt er efter reglerne)

**3) 0:09:45-
0:11:44**

Tolkens sag smuldrer

Voice over kæder billederne sammen:

Nærbilleder, urolige: danske soldater - Dansk tolk (slow/nærbilleder af soldater), fotos (kam-bevæg, zoom ind på flaget)

Camp Mjølner, klart billede, dagslys: fotos, forsvarsminister på besøg, tolk holdes væk fra ministeren, tolk sendes hjem med fly.

Fly lander i KBH – forswarets Efterretningstjeneste (mundkurv, fængselsstraf/tavshedspligt) – grumsede billeder og underlægningsmusik understreger det suspekke ved sagen

Pan over folketinget – beskeden ikke videregivet til folketinget

Biltur, aften, mørke silhuetter af træer mod lys himmel (først 2 år senere undersøger forswarets auditørkorps)

Telefonsamtale (Guldbrandsen og formand ofr auditørkorpset Christiansen): Intet bevis for at tolkens udsagn er korrekt (hvorfor hører vi den telefonsamtale, mens bilen kører i aftenmørket???)

Postulat: tolkens indberetning bliver ikke videregivet.

Interview: Guldbrandsen i telefon – konklusion: alt sluttet, ingen bevis.

**0:11:45-
0:13:16**

Vidneudsagn om overgrebene

Fuldtal, luftfoto fra Afghanistan

Off screen - Interveiw m. human right watch fortæller om deres mission – undersøge om der er overgreb (harmonisk billedudsnit, lys bagvæg) – klip til amerikansk flag, der tages ned

Voice over: John Sefton er jurisk og har undersøgt anklagen og sender resultatet til den danske regering (billeder fra amerikansk lejr)

Ultranær – zoom på hans mund (sandheden) (hans beretning) – klippper til Guldbrandsen på billedet (hans reaktion) – kameraet bevæger sig om bag Guldbrandsen: vi skal nu se det, vi ser, som sandheden. Tolken filmes fra Guldbrandsens skuldre

Sort skærm

**0:13:17-
0:14:25**

Tolkens brev

Aftenbillede (kamera kører i bil, huse filmes nedefra mod aftensilhuetten)

Voice over: Den danske tolk påvirket af oplevelser i Afghanistan – auditørkorpsets konklusion får tolken til at

skrive et personligt brev til forsvarschef Jesper Helsø
Interview m. Helsø: halvnær billede (dyster
underlægningsmusik) – brevet på billedet, zoom og tilt –
der læses op fra brevet – fader væk fra "Jeg har intet at
skjule"

**0:14-26-
0:19:21**

Forsvarschefens hukommelsessvigt

Voice over:

Total, aftenhimmel, dunkel belysning: forsvarschef Helsø
indkalder tolken til personligt møde, forsvarschefen
orienterer regeringen derefter (billede af brev)

- hukommelse svigter

Interview: (halv)nær, mørkt, belysning bagfra fra alm.
lampe, hans baggrund er derfor helt mørk (han skjuler
noget): har ikke hørt om overgreb!

15:27 Nyhedsklip: Ny åbenhed om jæger- og
frømandskorpset

Åben hus-øvelse (meta- billeder af pressen til stede) –
bliver næsten en ironisk kommentar til den fordækthed, de
arbejder med i Afghanistan

Voice over: "Jeg er her for at møde Lissner", Foto af Lissner
og Fogh, zoom ind på Lissner, ham der personligt briefede
Fog ved udsendelsen til Afghanistan + ham tolken
indberettede fangemishandlingen til

Total – Lissner fra jægerkorpset fortæller pressekorpsset om
missionen i AFg. Zoom ind på Lissner (voice over) – Lissner
benægter rygter om mishandlinger overfor pressen

Halvtotal: Guldbrandsen og Lissner – spørgsmål om tolken,
blev sendt hjem før tid (G's spørgsmål) – Lissners svar
virker meget løgnagtigt (slået sin skulder), zoom ind på
Lissner i profil

Lissner med ryggen til, voice over: "jeg er ikke blevet
meget klogere" (zoom ud – hvis hans oplysninger er rigtige,
ingen mishandlinger...) – gentager Lissners løgn om
skulderen.

Bilen kører nu den modsatte vej (hjem fra interviewet):
voice sammenfatter om tolken (tavshedspligt)

Forsvarets pressechef reagerer på hans interesse for tolken,
halvnær af pressechefen, slow, båndoptagelse af hans
udtalelse ("manden er syg")

Tolken

**4) 0:19:22-
0:25:54**

Fangens dødsfald

Mørk himmel med dunkle skyer, meget lang indstilling

Voice over sammenfatter – sagde fra, føler sig i dag
stemplet som utroværdig, Lissner har aldrig hørt noget,

Helsø kan ikke huske noget, oplysninger videregives ikke til Folketinget → faretruende, farligt

AFR i folketetinget, grumsede rystede billeder panorerer hen over folketetinget (hemmeligholdelse – regeringen fører folketetinget bag lyset)

Foto af Fogh og Lissner m.fl.: zoom ind, hemmelig instruks – styrker har fået direkte ordrer fra regeringen til at udlevere fanger til amerikanerne uden sikkerhed for fangerne – i strid med den garanti regeringen gav Folketinget

Forhørsleder (Chris Hogan) –interview, klare billeder, rolig og harmonisk billedudsnit (brutale overgreb) – billeder af danske mandskabsvogne (dansk flag), Voice over: zoom ind på dannebrog

Interview: om danskerne (venner), voice over: danskerne aflevere fanger (billeder af helikopter), reglerne sat ud af kraft, ingen klare grænser, billeder af tilfangetagning, interview, torturmetoder ses, grænser rykkes (der klippes hele tiden mellem billede af interviewet og billeder fra Afghanistan af tilfangetagninger), nær af Hogan: tortur frembringer informationer

Voice over: Billeder af tortur, flere fanger dør i amerikansk varetægt.

Historien om Delawar: Grumset totalbillede af kørende biler (, taxi, stoppet af militærkontrolpost,), klip til soldater, grumsede, foto af Delawar, overføres til am. fangelejr.

Interview med Willie Brand – fangevogter (profil, nær, lidt skæv beskæring), billede af fangen i profil

Voice over + tegninger af tortur – tegninger fra begyndelsen af filmen giver nu mening!

Interview nu frontal: beretter om slemme torturmetoder (nærbillede, dels af pigtråd, dels af ham) – halvtotal, græder, zoomer ind til nær

Billeder fra Guantanamo/pigtråd

**0:25:56-
0:28:31**

Voice over: 5 døgn i am. varetægt, drab (zoom ind på dødsattest), Delawars passagerer overføres med fly til Guantanamo

Billeder (dag) fra Guantanamo,

Rumsfelds tale: retfærdiggør fangenskab (fjender, terrorister) - klip til Guantanamo (voice over: ordrer til danske specialstyrker fastholdes)

AFR i Folketinget: stadig udlevere fanger til amerikanerne, de behandles efter principperne fra 3. Geneve-konvention

Natbillede: Christiansborg – flere af folketingets partier tager afstand til amerikanernes behandling af fangerne, billeder inde fra folketingssalen, grumsede, rystede (§ 20-spørgsmålet til regeringen + svar: billede af teksten fra denne paragraf + svaret: DK har ikke taget fanger til fange og udleveret til amerikanerne, kun medvirket hertil)
Guldbrandsen: kontakter forsvarsministeriet, "danske styrker har ikke selv pågrebet personer i Afghanistan" – postulat

**5) 0:28:52-
0:35:44**

**Fangeudleveringen Danske soldater 18/3 2002
fangeudlevering**

Foto af soldater og fanger, drejes og vrides, uden lyd, lidt underlægning, voice over: billeder af danske specialstyrker bevogter fanger uden for am. fangelejr i Kandahar (dato på foto).

Voice over: Specialstyrkens rapport (oplysninger fjernet), 31 fanger pågrebet, Avisartikel – mishandling af fanger, skrevet af am. krigskorrespondent Hanley (arb. i mere end 40 år) – bekræfter af rapport og billeder er fra samme aktion.

Interview: profil, halvnær (klip til fotos), Guldbrandsen selv med på billedet foran en computer,

Voice over: hvis billederne er korrekte, er regerings svar til folketing urigtige (nær af krigskorrespondenten, pga. 40 er han en autoritet, som vi kan stole på).

Frontalinterview, harmonisk billedudsnit, håndholdt kamera, men ret roligt – fortæller om overgrebene.

Halvtotal: Guldbrandsen og Hanley ved bord – tegner/skriver – regeringens ansvar! De gennemgår fangernes overgreb.

Total fra Afghanistan (luft): Voice over - Vi er nu i stand til at lokalisere fangerne i Afghanistan (billede i normalperspektiv, nede på jorden), travelling forbi slagmark. Finder frem til en af fangerne.

Øjenvidneberetning (Mishwanai + Tarin + Nurzai): Voice over – fangerne blev udleveret til am. fangelejr – udstyres med krigsfangekort (dato stemmer)

Voice over: aktionen viser sig at være en fejl – fangerne er allierede sikkerhedsstyrker, løslades efter 3 døgn. De ved ikke, hvem de blev pågrebet af.

**0:35:48-
0:37:51**

Foto af soldater der holder fanger – zoomer ind – voice over: dansk specialstyrke-soldat har udleveret en fange til am. Fundet frem til soldaten på billedet + kolleger, der har deltaget 18.3.

Brev: Tavshedspligt – voice: tavshedspligt.

"Jeg har valgt at gengive deres oplysninger som tekst" (hen

over mørk skærm med noget svagt i baggrunden – viser sig efterhånden at være samme tegninger fra begyndelsen af filmen). Guldbrandsen konkluderer at deres beskrivelser stemmer overens med tolkens indberetning til Lissner og forswarets efterretningstjeneste (soldaterne: "Jeg føler mig ladet i stikken") – underlægningsmusik tydeligt

**6) 0:37:52-
0:45:36**

Off screen (sort skærm): AFR's stemme – billede fra folketinget, halvtotal, lidt fugl – støtter amerikanernes handlinger (behandler dem som krigsfanger)

Folketinget ude fra, mørk silhuet mod aftenhimmel (dannebrog blafren eneste reallyd fremhævet, kan man ellers ikke høre), dunkle skyer, stemningsmusik

Voice over: 18. 3. aktionen ikke den eneste, de danske soldater gennemførte

Interview med jagersoldat/operatør – må ikke nævne navn eller vise ansigt (retoucheret/anonymiseret): vi hører interviewspørgsmål – har afl. fanger til am.

Klip til fanger – sæk og kasse over hovedet (rystende og grumsede billeder)

Interview med forhørsleder (speak off screen før vi ser ham) (Ed Herman): halvtotal – hurtigt zoom ind på nær, klip til billede af danske soldater i Afg. Herman siger, at dk var eneste ud over uk til at hjælpe så aktivt med tilfangetagning.

Interview med Hogan (igen): ultranær af hans mund

Voice over – over grønne nightvision billeder (ikke til at se hvad det forestiller) – næsten alle fanger sendes videre til Guantanamo. Hogan husker danskernes udlevering af fanger

Interview m. Hogan: danskere (fokus på flag på uniform) – arbejdede med og ikke for am. Har set danske flag 5-6 gange ved fangeudlevering (billeder af fanger, ingen reallyd)

Interview m. Herman igen: ingen kommunikation mellem am og da. Kamera bag Guldbrandsen.

Nærbillede af vejrende Dannebrog – fremhævet reallyd

Luftfotos fra Afghanistan – voice over: konstaterer at danskerne tog rutinemæssigt fanger og udleverede til am. i den periode, hvor næsten alle fanger i am. varetægt blev overført til Guantanamo

Interview m. Hogan undertreger Guantanamo

Nær af uniform med dannebrog – intensivering af underlægningsmusik. Voice over – tilladelse til interview med Lissner. Foto af Lissner og Fogh, zoom ind på Lissner (voice fortæller hvilket spørgsmål han stillede)

Interview med Lissner: billedudsnit lidt skævt, zoom ind til halvnær, klipper så vi ser kameret fra Lissners skuldre og

ser Guldbrandsen: Lissner – de registrerede fangerne, foto og dna. Guld. Gentager spørgsmål. Halvtotal – vi kan se begge på billedet – Guld "helt nyt", refererer til § 20 spm fra folketinget – nær af Lissner: dementerer det han lige har sagt, vi ser Guldbrandsen. Lissner: "Jeg kan ikke sidde her og sige at det der er sagt af ministeren er forkert" – klipper ikke forsvarrets pressechef fra, han siger at de har fået 5 minutter mere, og det er netop i de 5 minutter at det vigtigste er kommet frem. Lissner ser skidt ud.

**7) 0:45:39-
0:51:06**

Fangeregistret er væk

Ultranær af guldbrandsens øje – begærer aktindsigt i fangeregistret (voice over) – fangeregistret fra Afghanistan er væk!

Fuldtal af forsvarsministerium.

Interview med forsvarschef Helsø: Halvnær, mørk baggrund, nær, har ikke gemt registrene, fordi det ikke var i fokus.

Frø, statisministeriet, ude fra, aftenmørke – voice over: fangereg. Eksisterer ikke – derfor kan regeringen ikke redegøre for tilfangetagningen (underlægningsmusik) Havltotal af Skyet himmel over Christiansborg (lang indstilling) + voice over

Forsvarets pressechef (igen båndet speak) - ikke tillid til at Guldbrandsen vil være loyal over for oplysningerne (lang indstilling af ham)

Gade får medalje af Romsfeld (ven) – ultranær af medaljen Interview med Gade: grumsede, mørke billeder, ultranær, skæv vinkel, fremhæver kontraster → løgn/usandheder

**8) 0:51:07-
0:55:20**

Bush og Fogh kontra Ekspertudtalelser

Helikopterlanding – helt klare billeder, Bush m. følge (kameraet følger dem, ledsagende musik, reallyd klippet fra, nærbilleder) – bilkortege (totalbillede, mægtigt optog)

Voice: Regeringens løfte Folketinget (overholdelse af geneve-konventionerne er forudsætning for at DK deltager i krigen) (nærbillede af Dannebrog og Stars and Stripes på bilerne)

Interview m. professor i folkeret (halvtal, harmonisk billedudsnit – nær) – de ankommende biler (nærmest lyden af blafrende flag, al anden lyd er væk)

Interview med lektor i (?) (harmonisk billedudsnit, vindue bag ham – udsyn og perspektiver) – de ankommende biler igen – Dannebrog flaget får symbolsk betydning (jf flagene på uniformerne)

AFR på talerstolen i Folketinget – professor i folkeret kommenterer på AFRs oplysning til Folketinget urigtig (burde have vidst det fordi oplysningerne var fremme i

offentligheden) – de ankommende biler igen (billedsløjfe)
AFR i Folketinget – lektor igen kommenterer på AFRs ord
(undlader at oplyse, at amerikanerne har tilføjet "i det
omfang de finder det passende at behandle fangerne efter
3. geneve-konvention – postulat: beror ikke på en
forglemmelse, statsministeren vildleder folketetinget –
grundlag for at rejse en rigsretssag)
Parallelklipping mellem Bush' ankomst og interviews med
professor i rigsret m.m. (klare og lyse billeder → sandhed)

**0:55:21-
0:57:11**

Bush og Fogh er bedste venner

Totalbillede: rystende, grumsede, grovkornede, flimrende
billeder – to mænd kommer gående mod kameraet (ingen
lyd)

Voice over: "jeg har forsøgt..."

Nær af Bush (vi kan nu se, at det er Bush) – pan hen på
AFR (smiler) – endnu nærmere ansigterne (beskæres
mærkeligt) – "men statsminister Fogh R. har ikke ønsket at
medvirke" (hans mund skæres væk fra billedudsnittet – klip
til Bush i halvtotal på talerstol: helt klare billeder –
reaktionsbillede af AFR (slikker sig om munden, stolt, lidt
genert) – total (de giver hånd) – meget dynamisk
billedudsnit (Marienlyst i baggrunden) – halvtotal – halvnær
med ryggen til og forlader talerstolen og offentligheden,
stilhed, tavshed – sandheden vil de ikke kendes ved
(flagene igen på talerstolene) – underlægningsmusikken
Fugl: Marienlyst – overblik

3. Ib Bondebjerg: "Danmarkshistorie - mens den bliver til"

Ekko 43, november-december 2008

Christoffer Guldbrandsen sætter med kontroversielle dokumentarfilm en
politisk dagsorden i den danske debat. Instruktøren – aktuel med et portræt af
Ny Alliance – ser på sine film bag facaden og afslører, hvorfor han forlod DR.

Af Ib Bondebjerg

Christoffer Guldbrandsen er i gang med at klippe sin nye film, da jeg møder op
til interviewet i Everest Pictures' lyse, moderne lokaler højt oppe i
Kompagnistræde i det indre København.

Det er hans film nr. 10, som i skrivende stund kun har en arbejdstitel, *Dagbog
fra midten*. Og det er endnu en politisk portrætfilm, denne gang om Ny
Alliance.

Guldbrandsen følger partiets historie utroligt tæt og intenst i dets korte, men
dramatiske historie med politiske og personlige op- og nedture. Det er
Danmarkshistorie, mens den bliver til, og Guldbrandsen fortæller, at han var
med fra første dag, ja faktisk endnu før partiet officielt var annonceret og

dannet. Og denne gang er instruktøren ikke bare fluen på væggen, men selv en del af processen – som god ven af Naser Khader. Jeg får Guldbrandsen til at vise en vigtig scene, som på mange måder er filmens dramaturgiske vendepunkt, nemlig dér hvor opturen ender. Vi er med Khader på Bakken ved midsommertid. En stor menneskemængde er samlet for at høre ham tale. Kameraet fanger de forskellige ansigter. Stemningen er trykket. Khader står ved siden af den hvide klovn, Pjerrot, og den næsten surrealistiske scene underbygges af lydsiden, som langsomt imploderer, så tilskueren oplever, at virkeligheden bliver sløret eller forsvinder.

Etisk grundregel

Eksemplet illustrerer Guldbrandsens forsøg på at forene det ekspressive og det realistiske. Med enkle midler forlener han en realistisk scene med en visuel og æstetisk mættethed, som fortæller modtageren om de dybere dimensioner i historien – dimensioner, som de rene og autentiske optagelser uden bearbejdning ikke på samme måde ville have vist.

– Du er med dine film selv en del af den medieudvikling, som har ført til, at det politiske system forsøger at orkestrere politikernes fremtræden i medierne. Hvor tæt kan og bør man gå, er der nogen grænser, man skal respektere, hvis ikke man selv skal medvirke til, at politik bliver overfladisk?

"Med undtagelse af min nye film har jeg ikke oplevet, at jeg har haft problemer med, hvor tæt på jeg kunne gå. Men denne gang har jeg måttet overveje, hvordan mit eget nære venskab med Naser Khader skulle håndteres og fremstilles i selve filmen. Der er en klar aftale om, at han ikke har nogen indflydelse på filmen, men jeg har lovet, at han er den første, der får den at se."

"Principielt har jeg ingen grænser for, hvor tæt på man kan komme. Det afhænger af historien og den form for film, som du vil lave. Men hvis man – som jeg – vælger at gå meget tæt på under optagelserne, skal man også være parat til at træde et skridt tilbage i klipperummet og træffe de hårde, kompromisløse valg, uanset hvilke relationer der måtte være opstået undervejs."

"Min etiske grundregel er, at filmen skal være ærlig. Der er rigtigt og forkert, der er sandt og falsk, og det skal filmen leve op til, lige meget hvordan og med hvilke virkemidler den er lavet."

– Din første film, De første, var et portræt af politikerne Kamal Qureshi og Naser Khader, de første nydanskere i Folketinget. Men hvad er det for en historie og tematik, der præger din nye film?

"Jeg tilhører den gruppe af mennesker, som i mange år har troet på Nasers projekt. Som politiker og menneske symboliserer han, at integration er mulig, og at man kan fungere godt sammen trods forskellig kulturel baggrund. Og det var Naser, der ringede til mig, lige før han dannede partiet, og spurgte, om jeg ville lave en film om det."

"Jeg har ikke noget mod at lave film om mennesker og emner, jeg har en tæt relation til. Jeg gjorde det i filmen om mine egne forældre, *Rødvinsgenerationen*, hvor det var næsten endnu sværere at opnå en distance. I Naser-filmene er det vanskeligt og har sine omkostninger, for jeg er nødt til at træffe de valg, som jeg synes er rigtige for filmen, men som ikke nødvendigvis

er rigtige for vores sociale relation."

Turbulent historie

– *Filmens fokus må også have været svær i betragtning af den utroligt turbulente historie, partiet har fået. Hvordan har du tacklet det?*

"Emnet og personerne har været igennem dramatiske op- og nedture og mange interne konflikter, som jeg ikke kunne forudse, da jeg startede optagelserne. Jeg kunne ikke vide, hvilken historie jeg var ved at fortælle."

"Men det scenarie, vi står med nu, var faktisk et af dem, jeg havde forudset. I bund og grund er det en historie om politikere og rådgivere i et moderne mediasamfund, men det er også en meget konkret partihistorie, og samtidig er det en universel historie om, hvad der sker, når modet svigter, og man mister sig selv. Det er et politisk drama med mange brud, men de brud og konflikter, som filmen skildrer, er jo nogle gange svære at indfange, fordi vi ikke altid vælger at tage vores brud direkte og åbent. Og folk søger jo gerne at undgå at miste grebet for åbent kamera."

– *Hvordan har du filmisk og genremæssigt løst det problem, at du selv er så tæt på?*

"Det greb, jeg har brugt, bringer nødvendigvis mig selv meget mere i centrum. Publikum ser mig i filmen, jeg er selv med til en lang række af de afgørende møder og ikke bare som distanceret observatør. I filmen tematiserer jeg direkte min egen rolle og relation til filmen og dens tilblivelse. Jeg har lavet en voice-over, hvor jeg med en bestemt sprogton og stil kommenterer historien og dermed også tager ting ind, som jeg ikke har kunnet vise i billederne."

"Jeg har blandt andet været inspireret af Werner Herzogs poetiske voice-over i sine film. Men det er altså ikke en form, jeg har valgt, fordi jeg skulle finde på noget nyt og anderledes. Det var historiens karakter, der drev denne form frem."

"Mange dokumentarister oplever det problem, at optagelser fra virkeligheden sjældent har den *mættethed*, som fiktionen har – heller ikke visuelt, kompositorisk og dramaturgisk. De sidste ti-tyve år har dokumentarfilmen forsøgt at opfinde stil- og formgreb, som kan råde bod på manglen, men det kan nemt komme til at ske på bekostning af det nærvær og den autenticitet, som er dokumentarismens primære force."

"Jeg tror dog, at jeg har fundet et greb uden at skade autenticiteten. Seerne vil opleve mig som en del af filmens univers, og derfor vil mine voice-over-kommentarer være en anderledes del af filmens virkelighed. Jeg er ikke en *voice of God*."

Arven fra 60'erne

– *Du har i et tidligere interview i Ekko #28 erklæret dig som moderne arvtager til den klassiske observerende dokumentarisme fra 1960'erne. Men her taler du også om at kombinere det dokumentariske med elementer fra fiktionsfilmen, om at arbejde både ekspressionistisk og realistisk?*

"Jeg laver ikke det samme som Direct Cinema-pionererne, men jeg beundrer dem og er inspireret af dem. I mit arbejde tager jeg imidlertid ikke udgangspunkt i en bestemt form. Det, som er enestående ved dokumentarismen, og som kommer særlig stærkt til udtryk i den observerende

form, er den antropologiske, uforudsigelige dokumentation af levet virkelighed. Det handler om autenticitet og nærvær. Og Direct Cinema-generationen demonstrerede, at man kan formidle politisk substantielt stof, som samtidig er følelsesmæssigt bevægende."

"Der er en storhed i, at mange af disse film dokumenterer historien i sin udfoldelse. Det er noget af det samme, man finder i en film, som har haft stor indflydelse på mig – Jørgen Flindt Pedersens *Dagbog fra Beirut* fra 1982. Den er en autentisk, nærværende og fantastisk modigt registreret skildring af en tragisk virkelighed."

– *Trods din respekt for den observerende dokumentarisme har du udviklet stilen og formsproget ganske meget. Hvorfor det, hvis styrken i den oprindelige form netop var at komme tæt på den levende virkelighed?*

"Det er en historisk udvikling. Det, de lavede, var nyskabende og brød med konventionerne, og deres observerende udtryk var stærkt i sig selv, fordi de netop skabte dette nye, autentiske og direkte udtryk. Virkelighedskraften i historierne kan ofte bære sig selv, og sådan er det stadigvæk i dag. Men kravet til den kommunikative styrke er stærkere i dag, og jeg er meget afklaret med, at film er et massemedium, som stiller krav til, hvordan historien fortælles."

"I øvrigt vil jeg meget nødtigt holde mine film op mod deres. Jeg prøver ikke at have personlige regler for, hvordan en film skal se ud. Hver film rummer en ny tilgang, og jeg har ikke fokus på en bestemt genre eller et bestemt formsprog. Jeg laver film, fordi jeg har noget, jeg gerne vil fortælle andre mennesker, og fordi jeg også meget gerne vil sætte en dagsorden."

"Min form udspringer kort sagt af, at jeg gerne vil have folk til at lytte, samtidig med at de skal tro på det, jeg siger."

"Fredselskende nation"

– *Debatten om Den hemmelige krig drejede sig blandt andet om de kreative filmiske virkemidler. Var det politisk spin, eller havde kritikerne fat i noget?*

"Det var selvfølgelig politisk spin, og det handlede om at flytte fokus. Det var ikke de filmiske virkemidler, der var årsag til, at vi blev angrebet af regeringen. Vi blev angrebet, fordi filmen fremførte en skarp og konkret kritik af en række politiske beslutninger i forbindelse med Danmarks deltagelse i krigen mod terror."

"Min medtilrettelægger (Nils Giversen, red.) og jeg har naturligvis diskuteret, om der var noget, vi gerne ville have gjort fundamentalt anderledes. Det er der ikke, men der er steder i filmen, hvor vi godt kunne have udtrykt os med større klarhed."

"For eksempel var der mange, der misforstod de sekvenser, hvor vi gengiver Foghs forskellige svar til Folketinget. Selvom der rent faktisk var tale om en række forskellige svar, så havde de forskellige klip en form og stil, som fik nogle mennesker til at tro, at vi polemisk viste det samme klip igen og igen. Klippet med Fogh og Bush til sidst blev også af nogle opfattet som et polemisk klip, selvom det sådan set bare dokumenterer filmens grundlæggende påstand om et helt særligt tæt forhold mellem USA og Danmark, der har politisk betydning."

"Vi var forberedt på, at filmen ville blive kigget meget grundigt efter i

sømmene, men vi blev nok alligevel overrasket over, at de to borgerlige morgenaviser, Jyllands-Posten og Berlingske Tidende, gik ind i et næsten helt nationalromantisk forsvar for regeringen. Reaktionen kom ikke på grund af de filmiske virkemidler, men fordi filmen rusker op i den nationale selvforståelse af Danmark som en lille fredselkende nation."

"I dag er det interessant at se tilbage på, hvor lidt hold der var i kritikken. Ikke en klage har fået medhold, ikke så meget som én sag blev taget op af Pressenævnet, og mange af filmens pointer er i dag i al ubemærkethed blevet accepteret som sande."

– *Går man lidt tættere på din stil og dine virkemidler, så bruger du ofte stærke midler for at trække historiens konflikt op. Manipulerer og forfører du ikke dit publikum?*

"Selvfølgelig manipulerer jeg, det gør alle, der arbejder med film. Hvert klip er manipulerende, men det er jo ikke det samme, som at det ikke er sandt og rigtigt. Alle, der fortæller en historie, vælger et perspektiv eller en vinkel. Man vejer sine ord, man udelader og indskyder."

"Vores mål med *Den hemmelige krig* var at finde de ansvarlige for de overtrædelser, vidner og journalister havde fundet i Afghanistan. Vi ville følge sporet og ikke lade os stoppe af de hindringer, der blev lagt i vejen. Sporet endte i Statsministeriet, og derfor blev Anders Fogh Rasmussen en hovedkarakter."

"Filmen er præget af, at mange af nøglepersonerne ikke ville stille op til interview, at vigtige vidner blev tavse, og papirer forsvandt. Det er ikke vores film, der skaber en konspirationsæstetik – det var konspirationen, der skabte vores filmiske æstetik. Hele den lukkethed, vi mødte, den systematiske ulyst til at tale med os, dokumenterne, der bortkom, og de skræmte vidner – det var alt sammen en del af den virkelighed, vi skildrede."

DR bag facaden

– *I gennembrudsfilmene Fogh bag facaden og Lykketoft finale bruger du visuelle og musikalske virkemidler på en meget påfaldende måde. Allerede i start-sekvensen udsættes vi for et ganske voldsomt bombardement af virkemidler?*

"Jeg ville gerne have fortalt de to historier med vægt på det samme motiv, nemlig mennesket bag politikerne. Jeg havde oprindelig klippet en indledning til *Fogh bag facaden*, hvor Fogh meddeler, at han ikke vil komme til Venstres julefrokost, og så skulle der derefter have været nogle af de mere triumferende scener, hvor det nye Europa skabes – altså det, der endte med at indlede filmen."

"DR troede ikke på *Fogh bag facaden*, de troede ikke på, at der var seere til filmen. De sad med deres segment-cirkler, og modviljen mod filmen var stærk. Vi havde voldsomme konflikter omkring, hvad der skulle med og ikke med. Faktisk klippede DR flere scener og sekvenser om, uden at jeg var vidende om det. Jeg tabte magtkampen og sagde op i vrede, så jeg er absolut ikke tilfreds med filmen. Den havde ikke det fokus, jeg gerne ville have."

– *Hvad er din dramaturgiske metode og principperne bag din montage af stoffet?*

"Igen vil jeg sige, at jeg ikke synes, jeg har en bestemt metode, men at jeg forsøger at gå til hver ny opgave med et åbent sind. Jeg håber naturligvis, jeg

har et sprog og en tone, som slår igennem i alt det, jeg laver, også selvom det er et holdarbejde."

"Jeg kan huske en scene i en film, hvor instruktøren sidder over for sin producent, og der på væggen bagved hænger en plakat med ordene: 'Astonish me!' Det er dét, en film efter min mening skal kunne, uanset om det er dokumentarisme eller fiktion. Det er selvfølgelig noget af et krav at stille til dokumentarisk materiale, men på filmenes egne præmisser er det ikke uopnåeligt. De øjeblikke og sekvenser prøver jeg at finde, og et eksempel er netop den scene, hvor Fogh irriteret siger, at han ikke deltager i Venstres julefrokost og dermed afslører et karaktertræk."

"I *Lykketoft finale* er det for eksempel dér, hvor Lykketoft famler med sin afskedstale i lommen, mens han står nede i en kældergang i Jazzhouse og venter på at møde pressen og partiet. Stemningen minder om en mand på vej på skafottet, den bratte afslutning på et livsværk. Det er sådan noget, jeg ofte bruger i indledningen på mine film."

Nye øjne på Fogh

– Du skaber stærke kontraster mellem bestemte personer og scener, ligesom du meget ofte bruger mediemontager (altså sammenklip af mediearkivbilleder med egne optagelser) til at kommentere historierne. Er det for at skabe fremdrift i den observerende form?

"Den observerende genre, der fortæller om politiske personer og processer, har ofte behov for en kontekst og en ramme, der kan forklare det, man skildrer. Her har man jo ikke den forklarende genres brug af autoritativ voice-over, for eksempel."

"Jeg er ret glad for, hvordan det er forløst i *Lykketoft finale*, hvor de historiske mediebilleder, jeg klipper ind, forankrer Socialdemokratiets leder i et stykke partihistorie og Danmarkshistorie. Mogens Lykketoft er midt i sin store nedtur, men det er, som om han prøver at klare det med et stykke sejlgarn og to søm. Jeg kommer til at tænke på engang i bussen, hvor jeg stødte ind i en gammel, anonym dame med mimrekort, og pludselig så jeg, at det var hele Danmarks Marguerite Viby."

"Det er lidt den samme følelse, der skabes i *Lykketoft finale*, selvom Lykketoft selvfølgelig ikke er en anonym mand med mimrekort. Men nederlagets ensomhed, faldet fra mediernes lysskær, er den samme. Den måde, hvorpå filmen stilistisk og dramaturgisk er bygget op, kombinerer netop det menneskelige og det bredere politiske."

– Brugen af musik i dokumentarfilm vækker ofte debat, og i tilfældet med Den hemmelige krig brugte Statsministeriet og deres spindoktorer netop musikken som indgang til deres kritik. Kan man ikke sige, at du selv var udenom det?

"Jeg ville nok i dag have valgt at bruge mindre musik, end vi gjorde i *Den hemmelige krig* – specielt fordi kritikerne lagde så meget vægt på det. Men vi havde så intenst fokus på det journalistiske indhold, at vi ikke fik tid til at få gennemarbejdet lydsiden en sidste gang. Faktisk havde historien og dokumentationen formodentlig stået stærkere med en mindre omfattende lydside."

"Generelt har jeg ikke noget problem med at bruge musik. Det kan være utroligt effektivt og journalistisk retvisende, hvis man bruger det præcist."

Brugen af modsætningen mellem Beethovens niende symfoni i *Fogh bag facaden* og det ironiske valse-tema, der ledsager mange af billederne, når EU-spidsjerne mødes, er en bevidst ironisk kommentar. Så det synes jeg fungerer godt og understreger, hvad filmen dokumenterer.”

– *Nu er du efter sigende for tredje gang ved at varme op til en film med Anders Fogh Rasmussen i hovedrollen?*

”Det er en film om det europæiske magtspil med alle dets intriger og rænkespil og en kultur, der går mere end 2.000 år tilbage. Helt konkret, hvordan forhandler man og tager beslutninger i det europæiske fællesskab? Jeg tager udgangspunkt i spillet om Lissabon-traktaten og ambitionen om, at der skal findes en permanent præsident for Europa. Med hensyn til Anders Fogh er det meningen, at han skal indgå i filmen på lige fod med andre regerings-chefer.”

– *Hvordan er din relation til statsministeren efter Den hemmelige krig?*

”Jeg har ikke oplevet reservationer fra hans side, og det har han heller ikke grund til at have. Vi mødtes i Paris i sommer og lavede et kort interview, og der var en god stemning. Hver gang jeg laver noget nyt, forsøger jeg at viske tavlen ren, begynde forfra. Hver fortælling er ny. Det kræver nogle kræfter, men hvis jeg ikke lægger mine fordomme fra mig og bryder det eksisterende billede ned, så er det ikke i overensstemmelse med den måde, jeg gerne vil arbejde på.”

CHRISTOFFER GULDBRANDSEN, født 1971.

Uddannet på Danmarks Journalisthøjskole og London City University.

Arbejder som nyhedsjournalist for TV 2, men siden 2001 dokumentarfilminstruktør.

Danner i 2006 filmselskabet Everest Pictures sammen med instruktør Anders Østergaard og producer Helle Winther.

Den hemmelige krig udløste voldsomme reaktioner i 2006.

En selvbestaltet komité satte sig for at undersøge filmens journalistiske dokumentation. Rapporten frikender stort set filmen, men taler samtidig om ”genre-glidning” og om Gulbrandsens ”omfangsrige brug af filmiske virkemidler”.